
*Л. М. Радченко,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політичних наук
НПУ імені М. П. Драгоманова*

КРИЗОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Із встановлення незалежності в українській державі відбувається процес політичної модернізації. Цей процес передбачає утворення нової системи взаємовідносин між державою і громадянським суспільством, формування таких суспільних механізмів, які передбачають вплив та участь громадян у процесі прийняття політичних рішень. Оскільки Україну можна віднести до вторинного типу модернізації, то, відповідно, всі процеси оновлення політичної системи відбуваються пришвидшеними темпами. Це приводить до виникнення політичних криз та негативно впливає на політичний розвиток країни в цілому.

Політична криза в українському суспільстві виникає через неузгодженість позицій між політичними силами та призводить до утруднення законотворчих процесів і ослаблення парламентського контролю за виконавчою владою. Політичні кризи зазвичай виникають в країнах із нестійкою демократією, що сприяє загостренню політичної боротьби під впливом економічних, етнічних або релігійних проблем, проблем у міжнародних відносинах.

Як зазначає В. Цветков, українське суспільство перебуває у глибокій соціальній дезінтеграції, коли відсутні суспільні цінності, ідеали і громадянська свідомість, які б могли бути рівноцінні або б перевершували колишні цінності та ідеали [4, с. 75]. Громадян охоплює відчуття безнадії, розчарування, соціальної відчуженості, недовіри, відчаю, а суспільство – почуття соціальної апатії.

Причинами такого стану є: нерозвинутість різноманітних громадських і політичних структур; відсутність ефективною політичної діяльності політичних партій; низький рівень політичної культури як пересічних громадян, так і представників влади; фактична відсутність ідеї державності України та вкорінення її у свідомості населення [3, с. 134]. Криза політичної влади полягає у неефективності її діяльності, протиріччях та неузгодженості дій між гілками державної влади. Цілеспрямований та усвідомлений характер діяльності влади часто характеризується хаотичними рухами та прийняттям неефективних політичних рішень, що створює видимість її діяльності, а не відповідає очікуваним результатам. Власні амбіції, вплив зовнішніх політичних чинників, відсутність єдності заважає українським політикам

об'єднатися, а також консолідувати суспільство задля реалізації програми дій, що сприятиме розвитку держави.

Кризовий розвиток українського суспільства також характеризується відсутністю конкуренції, корупцією, недостатнім рівнем розвитку засобів масової інформації, безвідповідальністю у діяльності органів влади, відсутністю реального громадянського суспільства тощо. Для громадян актуальним є питання про створення умов для забезпечення стабільного розвитку суспільства та підвищення рівня якості їх життя [2, с. 308].

Розбіжність інтересів влади та народу, усунення його від реального впливу на процес прийняття політичних рішень виявляється у відсутності довіри громадян та легітимності діяльності політичної еліти. Саме розрив між очікуваними та реально отриманими результатами сприяв появі в українському суспільстві цілої низки політичних криз: кризи легітимності (зневіра пересічних громадян у ефективності дій та рішень політичної влади); криза ідентичності (розрив структурних елементів суспільства із політичною системою, поява нових цінностей, що не є прийнятними для людей); криза проникнення (невідповідність впроваджених владою напрямів соціального, економічного і політичного розвитку реальній ситуації); криза участі (поява абсентеїзму, політична еліта створює перешкоди громадянам для активної участі у політичному процесі); криза розподілу (порушення допустимих меж соціальної нерівності та несправедливості у суспільстві, а також нерівномірний розподіл наявних ресурсів).

Для розвитку українського суспільства і його виходу із кризового стану потрібні реальні зміни, які б звільнили країну від зовнішньої залежності і впливу, сприяли б подоланню корупції, а також появі дієвих механізмів саморегулювання і саморозвитку [1, с. 89]. Для українського суспільства необхідно досягти стійкої рівноваги та політичної стабільності на основі визначення основних проблем, а також напрямків подальшого розвитку; сприяти налагодженню зворотного зв'язку між представниками державної влади і громадянами, дати можливість населенню впливати на процес прийняття політичних рішень.

На сучасному етапі розвитку Україна потребує зміцнення власної державності, забезпечення власного суверенітету, становлення якісно нової форми соціально-політичної організації суспільства. Вирішення цих завдань сприятиме становленню дійсно незалежної української держави, яка посяде гідне місце у світовій спільноті.

Л і т е р а т у р а :

1. *Валевський О. Л.* Держава і реформи в Україні: аналіз державної політики в умовах трансформації суспільства : монографія / О. Л. Валевський. – Київ : Вид-во НАДУ, 2007. – 316 с.

2. *Кочубейник О. М.* Дискурс кризового суспільства: емоційне навантаження полюсів / О. М. Кочубейник // Особистість в умовах кризових викликів сучасності: матеріали методологічного семінару НАПН України (24 березня 2016) / за ред. акад. НАПН України С. Д. Максименка. – Київ, 2016. – 629 с.
3. *Пояркова Т.* Кризовий синдром модернізації: нова версія / Т. Пояркова // Освіта регіону: український науковий журнал. Політологія. Психологія. Комунікації. – № 3. – 2012. – С. 133-139.
4. *Цветков В. В.* Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика: монографія / В. В. Цветков. – Київ: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2007. – 336 с.
5. *Забеліна І. О.* Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз / І. О. Забеліна // Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. – Одеса, 2013. – Вип. 49. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>.

С. Ю. Римаренко,
доктор політичних наук, професор,
академік Української академії політичних наук,
головний науковий співробітник
Інституту політичних та етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса НАН України

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДИНАМІКА ЕТНОПОЛІТИЧНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ*

Соціокультурна динаміка за визначенням характеризується принциповою відкритістю та непередбачуваністю, поліваріантністю формування, збереження та відтворення групових ідентичностей, а питання чи формуються у цій багатогранній палітрі самоідентифікаційних практик та смислів єдине соціокультурне поле української громадянської ідентичності та як з цим співвідносяться регіональні, локальні та етнокультурні ідентичності є далеко не останнім. До цього слід додати й надзвичайно складну проблему функціонування дворівневої структури соціокультурної ідентичності спільнот регіонів, що поєднує власну етнокультурні та спільну локальну ідентичність у їх певному синтезі, інтеграції та дезінтеграції.

Дихотомічна картина України (згідно логіки С. Гантінгтона про розкол України на східну та західну частини) не відображає сучасні соціокультурні реалії, лінія “розколу” наразі проходить між Дніпропетровською та Донецькою областями. Як слушно наголошував Я. Грицак, “якби С. Гантінгтон дожив до нашого часу і готував нове видання “Зіткнення цивілізацій”, йому довелося б переробити свою знамениту мапу України.

* Частково опубліковано в: Розділ VII. Регіональні аспекти соціокультурних трансформацій в Україні / Сергій Римаренко // Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні. – Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2017. – 512 с. . – С. 284.